

UDK: 159.9(575.1)

Barno O'. UNGBOYEVA,
PhD, O'zbekiston milliy universiteti, Toshkent, O'zbekiston
E-mail: barnoungbaeva066@gmail.com, ORCID:0009-0009-7861-0064

O'zMU professori, t.f.d A.Ermetov taqrizi asosida

THE REVIVAL OF THE TASHKENT INTERNATIONAL FILM FESTIVAL IN THE CULTURAL POLICY OF NEW UZBEKISTAN: HISTORY AND MODERNITY

Annotation

The article analyzes the role of the Tashkent International Film Festival during the Soviet and independence periods, the historical reasons for its revival in 2021 after a 24-year hiatus, and its significance in state cultural policy through archival documents and regulatory frameworks. It is scientifically proven that the revived film festival is not just an entertainment event, but a tool of cultural diplomacy of Uzbekistan in the world community.

Key words: New Uzbekistan, Tashkent International Film Festival of Asian, African and Latin American Countries, Cinematography Agency, Pearl of the Silk Road, cultural diplomacy, "Cinema in 5 Days" competition.

ВОЗРОЖДЕНИЕ ТАШКЕНТСКОГО МЕЖДУНАРОДНОГО КИНОФЕСТИВАЛЯ В РАМКАХ КУЛЬТУРНОЙ ПОЛИТИКИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Аннотация

В статье анализируется роль Ташкентского международного кинофестиваля в советский период и период независимости, исторические причины его возрождения в 2021 году после 24-летнего перерыва, а также его значение в государственной культурной политике на основе архивных документов и нормативно-правовой базы. Научно доказано, что возрожденный кинофестиваль - это не просто развлекательное мероприятие, а инструмент культурной дипломатии Узбекистана в мировом сообществе.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, "Ташкентский международный кинофестиваль стран Азии, Африки и Латинской Америки", Агентство кинематографии, жемчужина Шелкового пути, культурная дипломатия, конкурс "Кино за 5 дней".

YANGI O'ZBEKISTON MADANIY SIYOSATIDA TOSHKENT XALQARO KINOFESTIVALINING QAYTA TIKLANISHI: TARIX VA ZAMONAVIYLIK

Annotatsiya

Maqolada Toshkent xalqaro kinofestivalining sovet va mustaqillik davridagi o'rni, 24 yillik uzilishdan so'ng 2021-yilda qayta tiklanishining tarixiy sabablari va uning davlat madaniy siyosatidagi ahamiyati arxiv hujjatlari hamda normativ-huquqiy asoslar orqali tahlil qilingani ko'rsatiladi. Tiklangan kinofestival shunchaki ko'ngilochar tadbir emas, balki O'zbekistonning jahon hamjamiyatidagi madaniy diplomatiya vositasi ekanligi ilmiy isbotlanadi.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, "Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi mamlakatlarining Toshkent xalqaro kinofestivali", Kinematografiya agentligi, Ipak yo'li durdonasi, madaniy diplomatiya, "Kino 5 kunda" tanlovi.

Kirish. Mutaxassislar ma'lumki, kinematografiya bu har bir xalqning madaniyati, dunyoqarashi va tafakkurini dunyoga tanituvchi eng ta'sirchan va qudratli vositalardan biridir. Tarixga nazar tashlasak, "Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi mamlakatlarining Toshkent xalqaro kinofestivali" o'z davrida nafaqat mintaqaviy, balki global miqyosda madaniy muloqot hamda hamkorlikning noyob maydoni bo'lib xizmat qilgan. Uzoq yillar davomida to'xtab qolgan ushbu festivalning "Ipak yo'li durdonasi" nomi ostida qayta tiklanishi [7] O'zbekiston madaniy hayotida yangi davrni boshlab berdi.

Sir emaski, "Toshkent xalqaro kinofestivali"ning dovrug'i sobiq sovet davrida butun dunyoga mashhur edi. Ammo keyinchalik ushbu kinofestival davlat e'tiboridan chetda qoldi. Ta'kidlash joizki, 1990-yillar oxiridagi iqtisodiy inqiroz festivalning ham tanazzuliga sabab bo'ldi. Ammo mustaqillikka erishganimizdan keyin, qariyb 30-yildan so'ng bu festival qayta tiklandi. Biz ushbu maqolada "Toshkent xalqaro kinofestivali"ning tiklanishi bilan bog'liq ayrim mulohazalarni bayon qilishni lozim topdik.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Toshkent xalqaro kinofestivalining tiklanishi tarixiy va madaniy jarayon sifatida keng jamoatchilik, mahalliy hamda xorijiy tadqiqotchilar va

ekspertlar tomonidan o'rganilib, tahlil qilinib kelinmoqda. Ushbu mavzuni yoritishda eng asosiy va birlamchi hujjat O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori hisoblanadi. Ushbu hujjat kinofestivalni rasmiy ravishda "Ipak yo'li durdonasi" nomi ostida qayta tikladi va uning har yili an'anaviy ravishda sentyabr-oktyabr oylarida o'tkazilishini belgilab berdi [10, 11, 12]. Undan so'ng Vazirlar Mahkamasining qarorlari va Davlat dasturlari festivalga tayyorgarlik ko'rish bo'yicha "Yo'l xaritalari" hamda tadbir Nizomi ushbu guruhdagi muhim manbalardir [13]. Bundan tashqari ilmiy-tahliliy adabiyotlar va konferensiya materiallari, kino san'ati sohasidagi nufuzli tashkilotlar rahbarlari va tadqiqotchilarning fikrlari festivalning xalqaro maqomini baholashda muhim ahamiyatga egadir. Shu bilan birgalikda, xalqaro kino tashkilotlari munosabatlari ham kinofestival nufuzini belgilab beradi. Xalqaro kino matbuoti federatsiyasi (FIPRECCI) bosh direktori Klaus Eder tomonidan Toshkent kinofestivalining tiklanishi nafaqat O'zbekiston, balki butun jahon kinematografiyasi uchun katta tarixiy ko'prik ekanini e'tirof etilgan [14,15].

2021-yil boshida Kinematografiya agentligi tomonidan o'tkazilgan xalqaro konferensiya materiallari badiiy puxta filmlarni saralash va festivalning yangi konsepsiyasini

(“Tinchlik, taraqqiyot va ma’rifat” shiori) shakllantirishda nazariy asos bo’lib xizmat qilgan [6]. Ommaviy axborot vositalari va davriy nashrlar tahliliga keladigan bo’lsak, ijtimoiy va madaniy jarayonlarni kundalik yoritib boruvchi yetakchi axborot agentliklarining tahliliy maqolalari boy empirik materiallarni taqdim etadi. Jumladan, mahalliy internet-nashrlar Kun.uz, Gazeta.uz, Daryo.uz va Yuz.uz nashrlarida festivalning 1968–1997-yillardagi tarixiy ildizlari va uning yangi qiyofasi taqqoslanib tahlil qilingan. Festival doirasidagi yangi loyihalar to’g’risidagi statistik ma’lumotlar hamda reportajlar ushbu manbalar bazasini tashkil etadi [17, 18, 19].

Toshkent kinofestivali sobiq ittifoq davrida Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi kinematografiyasining eng yirik va yagona global maydoni hisoblangan. Ushbu davrga oid tarixiy arxiv ma’lumotlar (1968–1997) O’zbekiston kino foto fono hujjatlari milliy arxivida mavjud. Festivalning 1968-yildan boshlab o’tkazilgan barcha yillariga oid ochilish va yopilish marosimlari kinoxronikalari, xorijiy delegatsiyalar (Raj Kapur, Andjela Devis va boshqalar) bilan uchrashuvlarning noyob foto va audio materiallari ushbu arxivda jamlangan [20]. “Vechniy Tashkent” va “Sovetskaya kultura” gazetalarida (1968–1988) festival o’tkazilgan kunlarda ushbu davriy nashrlarda maxsus sonlar va kundaliklar chop etilgan bo’lib, ularda namoyish etilgan 120 dan ortiq badiiy va hujjatli filmlarning to’liq ro’yxati hamda taqrizlar berilgan [21].

G’arb va Osiyo tadqiqotchilari Toshkent kinofestivalini shunchaki madaniy tadbir emas, balki yirik madaniy diplomatiya quroli sifatida baholashadi [22]. Amerikalik tadqiqotchi va tarixchi Rossen Djagalov Toshkent kinofestivalining sovet madaniy diplomatiyasidagi o’rni va mustamlakachilikdan keyingi (post-colonial) davlatlar bilan aloqa o’rnatishdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab bergan. U Toshkentni Kann yoki Venetsiya festivallariga muqobil ravishda yevrosentrizmdan xoli bo’lgan dunyo kino markazi sifatida ta’riflaydi. NETPAC (Osiyo kinosini targ’ib qilish xalqaro tarmog’i) xalqaro ekspertlarning qayd etishicha, Toshkent festivali 1968–1988-yillarda Osiyo va Afrikaning ko’plab kichik davlatlariga o’z milliy kinosini ilk bor dunyoga ko’rsatish imkoniyatini bergan yagona platforma bo’lgan. Xalqaro matbuot Euronews va boshqa OAV festivalning tiklanishini baholar ekan, uni “tarixiy ko’priknig qayta tiklanishi” deb ataydi va 1997-yilda to’xtab qolgan ushbu an’ananing Yangi O’zbekistonda davom ettirilishi global janub madaniyati uchun muhim ekanini ta’kidlaydi [23, 24, 25].

Tadqiqot metodologiyasi. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, Kinematografiya agentligi hisobotlari hamda davriy matbuot materiallari (2021–2026-yy.) birlamchi tarixiy manba sifatida tahlil qilindi.

Eng birlamchi manba sifatida O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-iyunda qabul qilingan “Toshkent xalqaro kinofestivalini qayta tiklash va o’tkazish to’g’risida”gi PQ-5151-sonli qarorini keltirdik. Ushbu qaror asosida 1968–1997-yillar davomida O’zbekistonda o’tkazilib kelingan “Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasidagi ulkan uch qit’a kino ixlosmandlarini O’zbekistonga jamlagan xalqaro festival butunlay yangi formatda qayta tiklandi va barcha qit’a vakillarini “Tinchlik, taraqqiyot va ma’rifat” shiori ostida birlashtirishdi [3.9].

2021-yil 28-sentyabr - 3-oktyabr kunlari 24-yillik tanaffusdan so’ng “Ipak yo’li durdonasi” XIII Toshkent xalqaro kinofestivali katta tantana bilan o’tkazildi. Kinofestivalda 40 ga yaqin davlatdan 350 nafardan ziyod kinoijodkor tashrif buyurgan bo’lsa, 2022-yilning 13-18-sentyabr kunlari o’tkazilgan XIV Toshkent xalqaro kinofestivalida [26] dunyoning 35 davlatidan 400 dan ortiq kinoijodkorlar va ommaviy axborot vositalari vakillari ishtirok etdi. 2021-yilda

kinofestival doirasidagi kelishuvlar asosida boshlangan qator loyihalar natijalari 2022-yilgi festivalda taqdim etildi [1.3].

Tahlil va natijalar. Toshkent xalqaro kinofestivalining qayta tiklanishi eng sara filmlarni mukofotlash bilangina cheklanmay, uning maqsad va g’oyalari ancha uzoqni ko’zlagandi. Bunda festival asnosida milliy kino san’atini yanada rivojlantirish va xalqaro hamjamiyatdagi nufuzini oshirish, ushbu san’at turi orqali xalqimizning boy tarixi hamda betakror madaniyatini dunyoga keng targ’ib etish, xorijlik kino san’ati vakillari bilan hamkorlikda ushbu sohada yangi loyihalarni amalga oshirish, o’zaro tajriba almashish, taniqli kino namoyondalari ishtirokida konferensiya, davra suhbatlari, taqdimot va mahorat darslarini tashkillashtirish, kinofestival arafasida chet davlatlarda O’zbek kino san’ati kunlari hamda O’zbekistonda xorijiy mamlakatlarning kino san’ati kunlarini tashkil etish kabi bir qator vazifalar ilgari surildi [3.10].

Shuningdek, kino san’ati orqali dunyo mamlakatlari o’rtasida madaniyatlararo muloqotni yanada mustahkamlash va rivojlantirish, jahon kinoindustriyasi vakillari bilan hamkorlikda qo’shma kino loyihalar yaratishni kengaytirish ishlari amalga oshirildi [2].

“Ipak yo’li durdonasi” XIII Toshkent xalqaro kinofestivalida dunyoning 87 mamlakati ishtirok etdi. Xususan, Avstraliya, Avstriya, Albaniya, Argentina, Armaniston, Braziliya, Buyuk Britaniya, Vengriya, Venesuela, Gruziya, Fransiya, Ispaniya, Xitoy, Livan, Eron va boshqa mamlakatlar shular jumlasidandir. Bundan tashqari, ushbu festival doirasida “Jahon mamlakatlari kinosi kunlari” va “Markaziy Osiyo mamlakatlari kinosi” loyihasi tashkil etildi. Unda 15 ta mamlakatning 75 nafar delegatsiya a’zolari ishtirok etdi. Shuningdek, ushbu festivalda ishtirokchi 5 ta mamlakatning 40 nafar xalqaro kinotanqidchilari - Rossiyadan 25 nafar, AQSh dan 11 nafar, Buyuk Britaniyadan 2 nafar, Fransiyaning 1 nafar, Avstriyadan 1 nafar kinotanqidchilar ishtirok etdi [8.8].

Ushbu festival doirasida o’zbek kinematografiyasi tarixiga bag’ishlangan matbuot anjumani hamda “O’zbekiston kino san’ati” kitob-albomining taqdimoti, jahon kino arxivlarida saqlanayotgan o’zbek filmlarining yurtimizga qaytarilishiga bag’ishlangan tadbir va O’zbekiston milliy kino fondi binosining ochilishi xalqimiz, o’zbek milliy kinosi tarixida katta voqea bo’ldi [4].

Shu bois ham yurtimizda “Ipak yo’li durdonasi” XIV Toshkent xalqaro kinofestivali doirasida “Dunyo yoshlari kinosi Yangi O’zbekistonda”, “Kino 5 kunda” ijodiy tanlovlari o’tkazildi. Tanlovda Qozog’iston, Qirg’iziston, Tojikiston, Turkmaniston, Hindiston, Turkiya, Gruziya, Eron, Pokiston, Ozarbayjon, Armaniston, Ruminiya, Moldova, Janubiy Koreya, Isroil, Kanada va Xitoydan jami 53 nafar talaba ishtirok etdi.

XIV Toshkent xalqaro kinofestivali “Tinchlik, ma’rifat va taraqqiyot uchun” degan ezu g’oya asosida o’tkazilib, unda dunyoning 35 davlatidan 300 dan ziyod kino ustalari ishtirok etdi. Shu bilan birga yarim asrdan ortiq tarixga ega bo’lgan Toshkent xalqaro kinofestivali bugun - Yangi O’zbekiston sharoitida yangicha mazmun va qiyofaga ega bo’lib, sanat olamida yana-da munosib obro’-e’tibor topdi [6].

2022-yilning 6-8-sentyabr kunlari Toshkentda “Kino 5 kunda” tanlovida ishtirok etuvchi barcha yosh xorijiy ishtirokchilar tantanali kutib olindi va tasvirga olish lokatsiyalari bo’yicha hududlarga yuborildi. Bunda 290 nafardan ortiq ijodkorlar kino ishlab chiqarish jarayonlariga jalb etildi va 2022-yilning 9-13-sentyabr kunlari 17 ta qisqa metrajli filmlar qabul qilib olindi hamda 2022-yilning 17-sentyabr kuni xalqaro hakamlar hay’ati tomonidan ko’rib chiqildi va ijobiy baholandi.

Shuningdek, anjumaning birinchi kunida “Hujjatli kino kunlari”ning ochilish tadbiri bo’lib o’tdi. Unda Rossiya Federatsiyasi “Masterskaya” kinokompaniyasi bosh direktori

C.Medvedeva O'zbekiston Kinematografiya agentligi bilan hamkorlikda suratga olingan "O'zbekiston - Yangi tarix" nomli filmni taqdim etdi. Shu kuni Kinochilar uyida "Dunyo mamlakatlari kinosi: rivojlanish tarixi va istiqbollari" mavzusida davra suhbatlari ham tashkil etildi.

Festival doirasida bo'lib o'tgan "Kino 5 kunda" yoshlar xalqaro tanlovi dasturida 1500 nafardan ortiq yosh kinoijodkorlar, dunyoning 19 ta yetakchi kino maktabi vakillari ishtirok etishdi. Mazkur tanlov g'oliblarini taqdirlash kinofestivalining yopilish marosimida o'tkazildi [6].

Xususan, "Kino 5 kunda" tanlovi doirasida suratga olingan "Ipak yo'lida..." qisqa metrajli filmi uchun yosh hamda iste'dodli rejissyor Sherzod Nazarovga "Gran pri" topshirildi. Shu bilan birga "Eng yaxshi erkak roli uchun" Tursunboy Pirjonov, "Eng yaxshi ayol roli uchun" Madina Mahmudova va boshqa nominatsiyalar bo'yicha g'oliblar taqdirlandi [8.3].

Shuningdek, ushbu loyiha doirasida ishtirok etgan mamlakatlar yosh rejissyorlar tomonidan taqdim etilgan filmlar bo'yicha, 1-o'rin O'zbekiston, 2-o'rin Qirg'iziston, 3-o'rin Kanada davlatiga berildi. "Kino 5 kun" loyihasiga topshirilgan ijodiy ishlarni polshalik taniqli kinoressyor Kshishtof Zanussi raisligidagi nufuzli xalqaro hakamlar hay'ati tomonidan baholandi [9]. Bu esa kino ijodkorlarining mashaqqatli mehnatiga berilgan yuksak e'tirof va munosib rag'bat hisoblanadi.

"Ipak yo'li durdonasi" XIV Toshkent xalqaro kinofestivalining har bir kuni qiziqarli tadbirlar, uchrashuvlar va namoyishlarga boy bo'lib o'tdi. Xususan, hujjatli kino kunlari doirasida namoyish etilgan o'zbekistonlik kinoijodkorlarning "Sidney Jekson fenomeni" hamda "Keldiyorning ishlari va orzulari" filmlari tomoshabinlar tomonidan samimiy kutib olinib, keng jamoatchilikda katta qiziqish uyg'otdi [5].

XV Toshkent kinofestivali ham O'zbekiston, ham jahon uchun ahamiyatli bo'lgan ko'plab yubiley tadbirlari bilan

yodda qoldi. Toshkentda birinchi kinofestival tashkil etilganiga 65-yilligi, o'zbek kino san'ati asoschisi Xudoybergan Devonov tomonidan Markaziy Osiyoda ilk bor hujjatli film yaratilganining 115-yilligi va O'zbekistonning afsonaviy dublyaj maktabining 85-yilligi nishonladi. Markaziy Osiyoda kino san'ati darg'alari hisoblangan Nabi G'aniyev, Komil Yormatov, Malik Qayumov, Baken Kedikeyeva yubileylariga, shuningdek, Urganch shahrida Xudoybergan Devonov nomidagi kinoteatr ochilishiga bag'ishlangan ko'rgazmalar yubiley tadbirlariga o'zgacha fayz berdi. Shu bilan birga XV Toshkent kinofestivali ishtirokchilar va tomoshabinlarga yangi formatni taqdim etdi. Bir vaqtning o'zida uchta tanlov dasturi o'tkazildi. Xususan, turli mamlakatlar kino maktablari talabalari uchun "Kino 5 kunda", "Markaziy Osiyo mamlakatlari tanlovi" va "Milliy kino tanlovi" o'tkazildi. Tanlov dasturlari dunyoga mashhur kino ustalari, NETRAS, FIPRESCI xalqaro kinotashkilotlari, APSA Osiyo va Tinch okeani mukofoti a'zolari va ekspertlari, jahon festivallari tashkilotchilaridan iborat nufuzli hakamlar tomonidan baholandi [8.1].

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, Toshkent xalqaro kinofestivalining qayta tiklanishi mustaqillik davri O'zbekiston madaniy diplomatiyasi hamda milliy kinematografiya rivojida yangi strategik bosqichni boshlab berdi. Ayniqsa, 1968-yilda tamal toshi qo'yilgan va 2021-yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori asosida "Ipak yo'li durdonasi" nomi bilan qayta tiklangan Toshkent xalqaro kinofestivali nafaqat tarixiy an'analar uzviyligini ta'minladi, balki O'zbekistonni Markaziy Osiyodagi yirik madaniy muloqot hamda kinoindustriya maktabiga aylantirdi.

Bundan tashqari ushbu xalqaro kinofestivalining qayta tiklanishi sohaga zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etish, yosh kadrlarni tayyorlash va mahalliy infratuzilmani jahon standartlari darajasida modernizatsiya qilishga ta'sir etdi.

ADABIYOTLAR

1. Abduxoliqov F. O'zbek kino san'ati yuksalish yo'lida.// O'zbekiston ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy jurnal. №4. 2022. 3-b.
2. Kopadze O.V. Zamonaviy milliy kinematografiyada xalqaro hamkorlik.//Yangi O'zbekiston va milliy kinematografiya: taraqqiyot yo'llarida. Ilmiy maqolalar to'plami. – Toshkent. Ochun, 2021. 40-b.
3. Sayfullayev N. Kino san'ati: tinchlik, taraqqiyot va ma'rifat vositasiga aylansin!// Markaziy Osiyo filmlarida an'analar va yangilikka intilish tendensiyalari. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi to'plami. – Toshkent. Donishmand ziyosi. 2024.
4. Umarova G. Xalqaro kino anjumani davom etmoqda.// O'zbekiston adabiyoti va san'ati. 2021-yil, 1-oktyabr. №40. (4647)
5. Umarova G. Xalqaro kinofestival yakunlandi.// O'zbekiston adabiyoti va san'ati. 2022-yil, 23-sentyabr. №32. (4691).
6. Fayziyeva G. Tinchlik, ma'rifat va taraqqiyot uchun.// O'zbekiston adabiyoti va san'ati. 2022-yil, 16-sentyabr. №32. (4691).
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Toshkent xalqaro kinofestivalini qayta tiklash va o'tkazish to'g'risida"gi PQ-5151-son qarori, 19.06.2021 <https://lex.uz/ru/docs/5464678> (Murojaat qilingan sana: 13.09.2026)
8. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va turizm vazirligi huzuridagi "Kinematografiya" agentligi joriy arxivi. 2021-yil kinoloyihalari. 2021.
9. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va turizm vazirligi huzuridagi "Kinematografiya" agentligi joriy arxivi. 2022-2023.
10. <https://strategy.uz/index.php?news=1314>
11. <https://daryo.uz/2021/06/19/toshkent-xalqaro-kinofestivali-qayta-tiklanadi/>
12. <https://yuz.uz/uz/news/toshkent-xalqaro-kinofestivalini-qayta-tiklash-va-otkazish>
13. <https://lex.uz/docs/-5464678>
14. <https://kun.uz/kr/news/2020/02/27/toshkent-xalqaro-kinofestivali-qayta-tiklanishi>
15. <http://m.xabar.uz/madaniyat/toshkent-xalqaro-kinofestivalini-qayta-tiklash>
16. <https://daryo.uz/uz/2021/06/19/toshkent-xalqaro-kinofestivali-qayta-tiklanadi>
17. <https://darakchi.uz/uz/122240>
18. <https://www.gazeta.uz/oz/2021/06/20/cinema/>
19. <https://yuz.uz/uz/news/toshkent-xalqaro-kinofestivali-qayta-tiklanadi>
20. <https://www.gazeta.uz/ru/2024/09/23/destination-tashkent/>
21. <https://press.natlib.uz/ru/publications/vecherniy-tashkent?range=1960>
22. https://netpacasia.org/news_2/the-15th-tashkent-international-film-festival/
23. <https://www.euronews.com/2021/10/08/the-tashkent-international-film-festival>
24. <https://netpacasia.org/>
25. <https://www.facebook.com/tashkentvsedaokolouz/posts/21>
26. <https://harristravel.uz/explore/festivals/tashkent-international-film-festival>